

PRZYSTAWAĆ (86) *vb impf*

W inf -staw- (5), -stów- (2); -staw- *KrowObr, Mącz, CzechEpPorz, WujNT*; -stów- *RejPosWstaw*; -staw- : -stów- *BielKom* (1:1); *drugie a jasne. W pozostałych formach* -stów- (44), -staw- (3); -stów- : -staw- *LubPs* (1:1), *SarnStat* (5:2); *w przystaj-* a *jasne.* ◊ *W tematach praes i imp* -stów- (40), -staj(-) (22); -stów- *BierRaj, BierEz, OpecŻyw, BielŻyw, MurzHist, BielKom* (2), *GliczKsiqz* (2), *KrowObr, BibRadz* (4), *Goski, BielKron* (4), *LeovPrzep, RejPos* (3), *BielRozm, GostGosp, Calep, GrabowSet, RybGęśli, WysKaz, SarnStat* (7); -staj- *FalZioł, GlabGad, BielKronCies, Mącz* (4), *HistRzym, CzechRozm, SkarŻyw* (3), *LatHar, SkarKaz* (4); -stów- : -staj- *CzechEp* (1:1), *WujNT* (3:1), *SkarKazSej* (4:1).

inf przystawać (8). ◊ *praes 1 sg* przystawám (3), przystaję (3). ◊ *3 sg* przystaje (11), przystawá (8). ◊ *3 pl* przystają (7), przystawają (2). ◊ *praet 3 sg m* przystawął (3). *f* przystawała (1). *n* przystawało (6). ◊ *3 pl m pers* przystawali (8). [subst przystawały.] ◊ *imp 2 sg* przystawáj (9), przystáj (1) *SkarKazSej*. ◊ *2 pl* przystawájcie (1). ◊ *part praes act* przystawając (12), przystając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – *XVII w.*

1. *Wchodzić w kontakt fizyczny albo być w nim: stykać się, przytykać do jakiejś powierzchni* (3) :

a. *Przylegać; adhaerere* *PolAnt, Cn; adhaerescere, subhaerere* *Cn* (2) :

[*przystawać do czego: Abowiem iáko pás przyłthawa do biodr człowieczych/ thákem ia był przyjął ku sobie wzytek dom Izraelki BibRadz Ier 13/11 (Linde); SenekaGórn 357 (Linde).*]

przystawać na co (1): *Tarcz cudna ná lewicy ná ramię przyłtawa. BielRozm 9.*

Zwrot: »ku sobie [= wzajemnie] przystawać« (1): *Dłon łzyroka á głęboka dobrze, znamionuie długi żywot, á zwłóczna iefłli palce dobrze ku sobie przyłtaią kiedy ie zciłnie. GlabGad P2.*

b. *Przylepiać się [do czego]* (1) : *Balatro, Błoto/ álbo/ próch który do trzewika/ álbo/ bótów przyłtáye. Mącz 23a.*

c. [*Przybijając do brzegu [do czego]: Domek nad Wisłą zbudowany [...] wyżej tego miejsca, do którego przystawają z przewozem królewskim LustrMalb II 79.*]

2. *Podchodzić do kogoś, stawać przed kimś [k czemu (żywotne)]* (1) : *Lew gdy iuż łtałe látá miał/ Przytaiół łobie nábywał. Mnodzy k niemu przyłstawáli/ Zaby mu łie łpodobáli. On ich obyczáie mierzył [aż wybrał najłustszego wieprza] BierEz Sv.*

3. *Osiedlać się* (1) : *Ktorą im wolność daie [pan Orłowski] na czáły wieczne [...] ktorzysz to poddani na to imienie puste przystępuią [...] Iefłczé i tim ktorzybykolwiek chcieli wícey na to imienie puste przistawać, pod tąż Condicią winni łą się łprawować iak i pierwszy ZapKóscier 1580/11.*

4. *Wchodzić w jakieś związki międzyludzkie, przyłączać się do kogoś (zwykle do grona); adhaerere* *JanStat, Cn; accedere, acquiescere* *PolAnt; attendere* *Vulg; descendere, venire* *Cn* (49) :

Przen [k komu] (1) :

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... przystawać« (1): *Ma thedy wiele naprzod/ komu to Bog dáie: Iż odłtápi Kupidá/ k Minerwie przyłtáie. BielKronCies Mmmm3.*

a. *Przyłączać się do kogoś, wchodzić w towarzystwo z kimś; stawać się mieszkańcem, osiedlać się* (9) : [*Synu moy nie przyłstawayże iefłliby cię grzełznicy zwieść chćieli. BibRadz Prov 1/10 (Linde).*]

przystawać do kogo, do czego (żywotne) (6): Słyszałem tu ofoby rozmawać/ Niewiem do ko⁸⁰ tu mam przystawać *BielKom* E4v, Dv; *LubPs* Rv; *BielKron* 464; *Calep* 310b; Y iściło fię Proroctwo Izáialfzá: Iz wilcy do báránów/ lwi do owiec/ lám pártowie do ćielátek przystawáli *SkarKazSej* 679b.

przystawać do czego (1): Do miáltá ludzie fię kupią dla tego: áby ieden z drugiego miał pomoc (*marg*) Do miáltá dla pomocy przystáią. (–) *SkarKaz* 633a.

przystawać ku komu (2): *BielKom* E6; *LubPs* X2v cf *W* *przen*.

W przeciwstawieniu: »odstawać ... przystawać« (1): Descisco, Deficio, ad aliam partem me confero – Odstawam a do drugiego przystawam, odstępuję. *Calep* 310b.

W przen (2) : Ták rádżę miły Iuftinie/ Nie przystaway ku tey pśinie [tj. *Wenus*] *BielKom* E6; Serce złościwe ku mnye nigdy nye przystawáło *LubPs* X2v.

b. O małżeństwie; przen (o *Chrystusie*) (1) :

Zwrot: »mężowi przystawać« (1): Chćieli iá [św. *Austrebertę*] rodzicy zá mąż dáć: ále oná innemu mężowi przystáiąć/ fercem zupełnym/ z płáczem prosiła Páná Bogá/ áby [...] *SkarŻyw* 192.

c. Być czyimś stronnikiem, opowiadać się po czyjejś stronie, wspierać (5) :

przystawać do kogo (2): ktory [*Joab*] też przestawał z Adoniałzem/ ácz nie przystawał do Abfáłomá *BibRadz* 3.Reg 2/28, *Iudith* 14 arg.

przystawać k(u) komu (3): Neutralis, Kto ze dwu ftrón ku żadney nie przistáye. *Mącz* 246c; MAiác baczenie [...] ná służby záwždy wierné/ którými Pręłáci/ Pánowie/ Przełożeni/ Szláchtá [...] niegdy téz ná woynach [...] knam przystawáiąć/ [...] wdzięczną chęć nam pokazowáli *SarnStat* 136 [*idem*] 450.

d. Uznawać czyjąś władzę, zwierzchność; przyłączać się do jakiegoś państwa (3) :

przystawać do kogo (1): Bo to tám wżytko opifano/ iáko ich wiele do niego [*Antiocha*] á iefzcze z narodu Ofiárowniczego przystawáło *CzechEp* 369.

przystawać do czego (1): IZ obywatéle Kśięftwá Mázoweckiego [...] przystawáiąć do Korony Polfkiéy/ [...] to łobie wárowáli: áby [...] *SarnStat* 1146.

przystawać k komu (1): ktory [*Otoman*] widząc iż kniemu wielki lud [*turecki*] przystawa/ przystáł fnimi wiaré Sáráceńfká *BielKron* 239v; [ták iż dobrowolnie k niemu [*Aleksandrowi*] fame kráginy przystawály *BielKron* 1551 29].

e. Stawać się, być wyznawcą Boga, religii, kościoła (27) :

przystawać do kogo [= *Boga lub bóstwa*] (9): Nie wápt w boiázni Pánfkiey/ á nie przystaway do nie⁸⁰ fercem rozdwoionem. *BibRadz* *Eccli* 1/27; *CzechRozm* 259v [2 r.]; *SkarŻyw* 397; *CzechEp* 358; *CzechEpPORz* **3v; Niechcę czártá słucháć Pánie: [...] do ćiebie przystáię Pánie. *LatHar* 614; przystawayćie do tego/ ktory was stworzył/ Itóyćie z nim á będziećie itać y nie vpádniećie *WysKaz* 7; *SkarKazSej* 678a.

przystawać do czego (8): [*poczęły młode wdowy*] gárdzić Pánem Iezu Kryftulem/ [...] y od wiary pierwłzey odstawać/ [...] á przystawáć do náuk pogánfkich *KrowObr* 142v, 186v; *SkarŻyw* 394; *WujNT* [405], 431; *SkarKaz* 633b. Cf *Zwrot*.

przystawać komu (1): od rzekam fya cyebye słatanye a przistawam tobye Krište Iefu nazarenfky *BierRaj* 21.

przystawać k komu [= *Bogu*] (1): Pamięć dam światu temu/ Ze ferce me vfaiąc/ Lálkę odnioflo/
k tobie przyftawaiąc. *GrabowSet Lv*.

przystawać k(u) czemu (4): aby zostawiwszy nas przy wolności chrześcijańskiej wedle tej konfesyej
[...] wolno było każdemu k niej przystać albo i nie przystawać *Diar 30*; *Haereticus*, *Rotnik* ten który
ku yákiey lekcie prziftáye/ odzczepieniec. *Mącz 152c*; *RejPosWstaw [143⁴]*. Cf *Zwrot*.

przystawać na co (1): á [*Adamici*] nálypawfzy go [*popiół*] w wino/ nowotnym kápłáncóm dawáli
pić/ tákież tym ktorzy ná ich fektę przyftawáli. *BielKron 185*.

W przeciwstawieniach: »odrzekać się, odstawać, odstępować, puszczać się ... przystawać« (4):
BierRaj 21; *KrowObr 142v*; Y ták ieft/ ifz ci ktorzy fię kościołá pułzczáia/ á do kácerftwá przyftáia:
imię Chryftułowe pomiátác [...] mułzą *SkarŻyw 394*; Włáfný znák haeretykow/ [...] ieft/ od
Kátholickiey wiáry odftępowác/ y przyftawác do náuk obłędnych/ miniftrow czártowfkich. *WujNT 728*.

Zwrot: »do wiary, k wierze przystawać« [*szyk zmienny*] (2:1): Tego czáfu/ záczynála fie nowa Sektá
niektorych w Niemcech [...]. á ktey wierze przyftawáł Károloftádus *BielKron 198*; *RejPos 22*; trzečia
vftáwá to ma: ábyfmy iednego fámeo P. Bogá mieli/ nigdy do inego y do wiar innych nie przyftáiać
[...] żebychmy go czćić vmieli *SkarKazSej 678a*.

W przen (1) : Ieden ftan ieft ludzi w ćiele/ y tu ná ziemi miełzkáiających: ktorzy do tego miáftá
[*Jeruzalem niebieskiego*] przyftáia y wpifuiá fię. *SkarKaz 633b*.

Przen: Odstępować od Boga (3) :

przystawać do kogo (3): niewiernie obchodzilz fie z nim s takim Pánem fwym/ fzukáiać łobie
innych pánów/ przyftawaiąc do nich *RejPos 74v*; *SkarŻyw 173*; *WujNT 1.Tim 4/1*.

W przeciwstawieniu: »odstępować ... przystawać« (2): zá trochą poćiechy świeckiey Pána Bogá y
łálki grzełzący odftępuie/ á do czártá przyftáie. *SkarŻyw 173*; *WujNT 1.Tim 4/1*.

f. *Być, zostawać czymś sługą, wstępować na służbę; addicere se, adstringere se ad seruitutem Cn*
(3) : Dworká ma prośić áby iá wpifano w Inwentarz kiedy przyftawa: áby okazała w rok/ álbo kiedy
odftawa/ gołpodárftwo y fluzbę *GostGosp 18*.

przystawać do kogo (1): *RejPos 74v cf W przeciwstawieniu*.

W przeciwstawieniu: »odstępować ... przystawać« (1): iefliże ten flugá nie godnieyfzy pomfty/ który
przyftawfzy do páná fwoiego/ [...] odftępuie od niego/ á przyftawa do nieprzyaciół iego *RejPos 74v*.

Przen [k komu] (1) : Gdyż tedy buina Cnotá łobie y fwoim pláci Tá k dobrze że ná służbie iey nikt
nie vtráci. Co żywo k niey przyftaway *RybGęśli D4*.

5. *Godzić się na coś, przyjmować, akceptować; acquiescere Mącz, Cn; adhaerere, attendere Vulg;*
favere Mącz; accedere, annuere, assentiri, cedere, concedere, ire a. venire in sententiam, subscribere,
subsequi Cn (27) : Acquiesco [...]. Aliquando consencio, condescendo, Prizwalam/ Prziftáye. Mącz 341c.

przystawać do kogo [= *do czyich poglądów*] (3): Przeto taką mądrość opifuiąc ś. Iákub/ zowie iá
bonis confentientem, która do dobrego y do dobrych/ nie do [...] złą rzecz prowadzących/ choć ich
ieft więcey/ przyftáie. *SkarKazSej 661b, 661b. Cf Zwrot*.

przystawać czemu (1): A prośbam Połtów Ziemfkich przyftawiając/ vftawuiemy y dawamy im Grody: W Wikiey ziemi [...] w Wąfofzu: [...] Zembrowkiemu w Zembrowie *SarnStat* 1151.

przystawać k(u) czemu (7): *FalZioł* IV 45c; *BielŻyw* 110; Twarz fucha á rozwlokła vkazuie człowika [...] trudnich obicziaiw, wżako ku vprofzeniu łafkawego ten też nie leda kcżemu rad przyftaie. *GlabGad* N2; *GliczKsiąż* K2, P5; Hipárchus/ Leucypus powiedáli być dużę ciepłość przyrodzoną/ [...] k temu też Stoicy przyftawali. *BielKron* 127v. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

przystawać na co (4): Niektorzy w mozgu/ drudzy w fercu powiedáli ią [duszę] być/ [...] ná to przyftawiają Kryzypus/ Archeláus. *BielKron* 127v, 107v, 445; Favere sententiae alicuius, Być w tym rownego mniémánia/ s niém trzymać Prziftawác ná yego rzecz. *Mącz* 120a; [*BielKron* 1554 309].

Ze zdaniem dopełnieniowym [z zapowiednikami: *do tego* (1), *k temu* (1)] (2): á iżeby ty miał być známienitfzy niżli twoy oćiec/ ktemu ia nie przyftaię. *HistRzym* 3; Rozum ludzki rychley do tego przyftaie: iż Bog zawnždy miał łowo y mądrość *SkarKaz* 486b.

Zwrot: »w sądzie [= w opinii] [do kogo = do czyjego zdania] przystawać« (1): Nie náśláduy połpolftwá/ ábyś co złego czynił: áni w ładzie do wiela perfon przyftáy/ prawdy odftępując. *SkarKazSej* 661b.

a. *Stosować się do czegoś, słuchać czegoś, postępować zgodnie z czymś, podporządkowywać się, poddawać się czemuś* (10) :

przystawać do kogo (1): Bo nie kápłani do krolow świeckich/ ále krolowie do kápłanow [...] y do praw ich przyftawali. *SkarKazSej* 679b.

przystawać do czego (4): do których [konstytucji] przyftawiając [...] náyduiemy: Iż [...] *SarnStat* 79, 735; Ia fię P Bogu memu wiara zalećić chcę [...]. Ták iáko fię ią zalećić Noe/ o potopie ktorego nie widział do rzeczy niepodobnych przyftaię *SkarKaz* 160a; *SkarKazSej* 679b.

przystawać czemu (2): Dobrey náuce przyftaway/ A mądry rady nie wżardzay *BierEz* G; *SkarŻyw* 598.

przystawać k(u) czemu (3): Ieffi kto ináčzey vczy/ á nie przyftawa ku zdrowym powieściam Pána náłzego Iezufá Chriftufá/ [...] nádał [lege: nadał] fię nic nie vmiejąc *CzechEp* 102; *WujNT Rom* 12/9; [*LustrRaw* 1564/79]. Cf *Zwrot*.

[*przystawać na co*: Nie przyftaháy ná zwodzenie niewiafty: Boć vftá nieucúiwey niewiafty/ fą iáko plałtr miodu rozplýwájący fie *Leop Prov* 5/2 (*Linde*).]

W przeciwstawieniu: »brzydzić się ... przystawać« (1): kto czyni miłofierdzie z wefelem. [...] Brzydząc fię złym: przyftawiając ku dobremu. *WujNT Rom* 12/9.

Zwrot: »przystawać k [czyjej] radzie« (1): Ták fie rad záchowuie Sors [= *Los, osoba dramatu*]/ Wnet po deſperáciey mors/ Nie przyftaway k iego rádzye *BielKom* F2v.

Przen [czemu] (1): Dać iem [dzieciom twoim] bóg nie iednego oica miałto ciebie [...] iedno ié ty fwą ftałością poćwierdź a ciała bezecne⁸⁰ powieściam nieprzyftawai *MurzHist* N3v.

6. *Przystosowywać, dostosowywać, uzgadniać [do czego]* (1) : ZWYCZAIIE WOIEWODZTWA MAZOWECKIEGO. Z ftárego Státutu/ przyftawiając do práwá Koronne⁸⁰/ wyięte/ y zoftawione ná Seymie Wálnym Torunfkim *SarnStat* 1155.

7. *Zajmować się czymś, czynić coś [k(u) czemu] (3)* : Myła matuchna mylego pana yezufa [...] ku dobrym uczynom przyftauala a wnych doftateczne thrwala *PatKaz III* 151; Trzećiak [= *jeden z aspektów astrologicznych*] Venułfá [...] w drogę ińcz dobry czafz małżenyftwo zaczyney/ y ku rofkollfam włfiłtkiem przyftaway. *Goski A4*.

W przeciwstawieniu: »zamieszkawać ... przystawać« (1): ale zafie ieftli chwály bożé zamiełfkawámy/ k rzeczám łwiefłkim przyftawaiątz/ flulłno nás wypędzi pán Iezus ł kołciola łwęgo *OpecŻyw* 58.

8. *Powiększać się, rozrastać (1)* :

Zwrot: »w szerość przystawać« (1): á po wyściu lat po trzy kroć siedmi/ to ieft/ po dwudźieftu lath y iednym/ męłzczyzna zárałta/ y od tego roku w łzerość przyftawa: á po dwudźieftu lat y ośmi/ [...] iuż dáley człowiek przełtaie rość w mięłz *LeovPrzep I*.

9. [*Dojrzewać*: acźkolwie y ná źimę [*jęczmień*] może być śian/ á bywa rány/ ále co ná wiołnę śieię poźdniey przyftáie. *Cresc 1571* 162.]

Synonimy: 1. **a.** przylegać; 2. podchodzić; 4. przyłęcząć się; 5. dopuszczać, pozwaląć, przyjmować, zezwalać, zgadzać się.

Formacje współrdzenne cf 1.STAĆ.

Cf [**PRYZYSTAJAĆ**], **PRYZYSTAJĄCY**, **PRYZYSTAWAJĄCY**, **PRYZYSTAWANIE**

LWil